

2. ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Κατά τη συγγραφή των διδακτικών βιβλίων και την εκπόνηση του λοιπού διδακτικού υλικού πρέπει απαραίτητα να λαμβάνονται υπόψη οι παρακάτω παράμετροι:

- Το περιεχόμενο του γνωστικού αντικείμενου και το αντίστοιχο Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ.
- Οι σκοποί και οι στόχοι της σχολικής εκπαίδευσης
- Οι ανάγκες και οι δυνατότητες του μαθητή-αναγνώστη
- Οι αρχές της σύγχρονης διδακτικής κάθε γνωστικού αντικείμενου
- Οι κειμενογλωσσολογικές προϋποθέσεις της κατανόησης
- Τα τεχνο-τυπογραφικά χαρακτηριστικά και οι δυνατότητες της σύγχρονης τυπογραφικής τέχνης
- Οι βασικοί κανόνες αισθητικής
- Το μέγεθος

i) Το περιεχόμενο του γνωστικού αντικείμενου και το αντίστοιχο Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ..

Τα σχολικά βιβλία και το διδακτικό υλικό πρέπει:

- Να είναι συμβατά με το περιεχόμενο του γνωστικού αντικείμενου και το αντίστοιχο Δ.Ε.Π.Π.Σ. – Α.Π.Σ. Επίσης να είναι συμβατά με τις αρχές της διαθεματικότητας, η οποία πρέπει να διαχέεται τόσο στο περιεχόμενο όσο και στις ασκήσεις (δραστηριότητες) όλων των διδακτικών ενοτήτων, σε ποσοστό τουλάχιστον 10% του διδακτικού χρόνου που προβλέπεται για το μάθημα, σύμφωνα και με τις σχετικές οδηγίες για τους συγγραφείς. Στο Γυμνάσιο, παρουσιάζονται -όπου κρίνεται σκόπιμο και όταν υπάρχουν - πέρα από τις κυρίαρχες, και άλλες εναλλακτικές θεωρήσεις και θεωρίες, για να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι στον επιστημονικό χώρο δεν κυριαρχεί πάντοτε η απόλυτη συμφωνία, αλλά συχνά υπάρχουν και έντονες επιστημονικές αντιπαραθέσεις.
- Να προσφέρουν τις επιστημονικές γνώσεις (πληροφορίες, έννοιες, γενικεύσεις και δεξιότητες) όχι αυτούσιες, όπως παρουσιάζονται στα επιστημονικά συγγράμματα, αλλά με την κατάλληλη παιδαγωγική μορφή.
- Να εκπονούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε να λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών.
- Να οργανώνονται με τρόπο ώστε να επαναλαμβάνονται –χωρίς να επικαλύπτονται- σε σπειροειδή μορφή, θεωρίες και διαδικασίες, κάθε φορά σε υψηλότερο επίπεδο αφαίρεσης, ανάλογα με τη σχολική βαθμίδα στην οποία απευθύνονται.

ii) Οι σκοποί και οι στόχοι της σχολικής εκπαίδευσης

- Να εκφράζονται άμεσα ή έμμεσα οι αξίες και η κοσμοαντίληψη που προωθείται από τους θεσμοθετημένους σκοπούς της σχολικής εκπαίδευσης όπως έχουν αναλυθεί στην εισαγωγή.
- Στα κείμενα και τις εικόνες πρέπει να παρουσιάζονται παραδείγματα από τη ζωή όλων των παιδιών ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, χρώματος και άλλων ορατών ιδιαιτεροτήτων.
- Στα κείμενα και τις εικόνες πρέπει να προάγεται η ισότητα των φύλων και να μην υποθάλλεται η στερεοτυπική σκέψη και η σεξιστική προκατάληψη σε σχέση με τους κοινωνικούς και άλλους ρόλους των φύλων.
- Στα κείμενα πρέπει να περιλαμβάνονται, όπου αρμόζει, θέματα και παραδείγματα σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ειδικότερα του παιδιού.
- Το περιεχόμενο των κειμένων, ανεξαρτήτως μαθήματος, πρέπει να σέβεται και να προωθεί το πνεύμα και τις αρχές όλων των δικαιωμάτων. Επίσης, να αξιοποιούνται ευκαιρίες κριτικής ανάλυσης του κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου πρόσπισης των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

iii) Οι ανάγκες και οι δυνατότητες του μαθητή-αναγνώστη

- Να καλλιεργούν τα ενδιαφέροντα των μαθητών και να τα ενισχύουν, σε σχέση με τα θέματα του γνωστικού αντικείμενου.
- Να δημιουργούν ερεθίσματα και κίνητρα για αξιοποίηση και άλλων πρόσθετων πηγών πληροφόρησης και να περιλαμβάνουν κατάλληλες συσχετίσεις με άλλους τομείς γνώσης.
- Να στοχεύουν στην προώθηση ενός αποδεκτού συστήματος αξιών ανεξαρτήτως γνωστικού αντικείμενου και να καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόντων και ικανοτήτων των μαθητών.
- Να είναι συμβατά με το αναπτυξιακό και νοητικό επίπεδο των μαθητών στους οποίους απευθύνονται και να συμβάλλουν στη μεγιστοποίηση του εκπαιδευτικού αποτελέσματος, με βάση το σεβασμό στην προσπάθεια του μαθητή.
- Να διευκολύνουν τη μάθηση κατά τρόπο ώστε να γίνονται ευκολότερα αντιληπτές σύνθετες και υψηλού επιπέδου έννοιες αλλά και γενικεύσεις, που η διδακτική πράξη έχει δείξει ότι δυσκολεύουν τους μαθητές.
- Να περιλαμβάνουν απεικονίσεις για οπτική αναγνώριση και κατανόηση εννοιών και λειτουργίας οργάνων, αλλά και σχήματα και διαγράμματα, ώστε να διευκολύνεται η μετάδοση μηνυμάτων.
- Να χαρακτηρίζονται από κατάλληλη αξιοποίηση χρωμάτων, ώστε να είναι ελκυστικά και ευχάριστα.

iv) Οι αρχές της σύγχρονης διδακτικής κάθε γνωστικού αντικείμενου

- Να εκφράζουν συγκεκριμένη και συγκροτημένη αντίληψη και μεθοδολογία για τη διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου.
- Να χαρακτηρίζονται από κατάλληλη διάταξη της ύλης ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχεια στο περιεχόμενό τους και στη σειρά εκμάθησης, είτε ξεκινώντας από εμπειρικά παραδείγματα και περιγραφικές εκφράσεις, για να καταλήξουν σε έννοιες, γενικεύσεις, κρίσεις και συμπεράσματα, είτε ακολουθώντας αντίστροφη πορεία μέσα από υποθετικοσυμπερασματικούς συλλογισμούς.

- Να διευκολύνουν και να ενθαρρύνουν τις διαθεματικές προσεγγίσεις, με τις οποίες επιδιώκεται η ενδοθεματική και διαθεματική προσέγγιση της γνώσης.
- Να περιλαμβάνουν διδακτικές ασκήσεις που να συμβάλλουν στην κατανόηση των κρίσιμων γνώσεων, στην κατάκτηση βασικών εννοιών και γενικεύσεων που σχετίζονται με αυτές και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης και κοινωνικής συμπεριφοράς.

-Η θεωρία και οι γενικεύσεις να είναι σαφώς διαχωρισμένες από τα παραδείγματα.

ν) Οι κειμενογλωσσολογικές προϋποθέσεις της κατανόησης

- Να δομείται το κείμενο της διδακτικής ενότητας με τρόπο που να διασφαλίζει τη νοηματική συνοχή και την πληροφοριακή πληρότητα. Αυτό σημαίνει ότι τα κείμενα στα οποία αναπτύσσονται έννοιες θα έχουν διαφορετική δομή από τα κείμενα που αναφέρονται σε διαδικασίες δράσης (ασκήσεις, προβλήματα), και μεθοδολογίας.
- Να δομούνται με σαφήνεια οι παράγραφοι και να συνδέονται μεταξύ τους με τρόπο που να καθίσταται σαφής η πορεία ανάπτυξης του περιεχομένου.

vi) Τα τεχνο-τυπογραφικά χαρακτηριστικά και οι δυνατότητες της σύγχρονης τυπογραφικής τέχνης

α. Σχεδιασμός του βιβλίου

- Το κείμενο και οι κάθε είδους απεικονίσεις θα πρέπει να παρουσιάζονται με τρόπο ελκυστικό και ενδιαφέροντα για τον μαθητή.
- Ο σχεδιασμός των σελίδων του βιβλίου αλλά και του εξωφύλλου πρέπει να γίνεται με κριτήριο τα μηνύματα που επιδιώκεται να μεταβιβαστούν και τις δυνατότητες πρόσληψης των μηνυμάτων από τους μαθητές.
- Ορισμένες σελίδες μπορεί να περιέχουν μια μεγάλη ποσότητα πληροφοριών, ενώ άλλες να έχουν περισσότερο άδειο χώρο, πάντα στη συνδυαστική βάση της προβολής των παιδαγωγικών – εκπαιδευτικών μηνυμάτων και της αισθητικής της σελίδας.
- Ο εμπλουτισμός του βιβλίου με φωτογραφίες σκαπανένων της επιστήμης πρέπει να γίνεται όπου είναι εφικτό, προκειμένου να προκληθεί το σχετικό ενδιαφέρον του μαθητή και ταυτόχρονα να καλλιεργηθεί η αξία της προσπάθειας του επιστήμονα για τη δημιουργία νέας γνώσης.

β. Αρχές σχεδίασης

Στις αρχές σχεδίασης συμπεριλαμβάνονται ο ρυθμός, η ισορροπία, η αναλογία, η ποικιλία, η έμφαση και η αρμονία.

Ρυθμός είναι η επανάληψη. Στη μουσική ο ρυθμός δημιουργείται με την επανάληψη ενός ήχου. Στη γραφική σχεδίαση ο ρυθμός υπάρχει όταν επαναλαμβάνεται ένα συγκεκριμένο στοιχείο ή σχήμα.

Για να εξασφαλιστεί *ισορροπία*, όλα τα στοιχεία σε ένα κείμενο τοποθετούνται κατά τρόπο ώστε να δίνεται η εντύπωση της σταθερότητας. Υπάρχουν δύο είδη ισορροπίας, η τυποποιημένη και η μη τυποποιημένη.

1. Η τυποποιημένη ισορροπία επιτυγχάνεται με τη συμμετρική διάταξη κειμένου και απεικονίσεων.
2. Η μη τυποποιημένη ισορροπία, από την άλλη πλευρά, είναι μια ισορροπία αντικειμένων που μπορεί να μοιάζουν διαφορετικά αλλά έχουν ίση οπτική βαρύτητα.

Η *αναλογία* αναφέρεται στο μέγεθος της σχέσης ενός μέρους με άλλο. Παρά το γεγονός ότι ορισμένα στοιχεία μπορούν να είναι μεγαλύτερα ή μικρότερα από άλλα, το αποτέλεσμα θα πρέπει να είναι ευχάριστο.

Χωρίς *ποικιλία*, ένα κείμενο θα ήταν ανιαρό. Η ποικιλία στη γραφική σχεδίαση μπορεί να προσθέσει ενδιαφέρον.

Η *έμφαση* καθοδηγεί την προσοχή του ματιού στο περισσότερο σπουδαίο μέρος της σχεδίασης του μηνύματος. Η έμφαση μπορεί να επιτευχθεί με αρκετούς τρόπους, όπως με το μέγεθος ή το χρώμα .

Η *αρμονία* αναφέρεται στο να λειτουργούν μαζί τα διάφορα στοιχεία ενός μηνύματος, για να διευκολύνεται η μάθηση.

γ. Τυπογραφικός κánaβος (πλαίσιο)

- Απαιτείται κατάλληλη σχεδίαση της σελίδας του βιβλίου. Ο αναγνώστης-μαθητής δεν θα πρέπει να υποβάλλεται σε σύγχυση από μια αυθαίρετη και μη συστηματική και συνεπή διάταξη του κειμένου (επικεφαλίδες κεφαλαίων, παράγραφοι, πίνακες, διαγράμματα, γραφικές παραστάσεις, απεικονίσεις, κατάλογοι στοιχείων κ.ά.).
- Η διάταξη του κειμένου μέσα σε σχεδιασμένο συγκεκριμένο πλαίσιο πρέπει να στηρίζει τη διαδικασία ανάγνωσης, ώστε ο μαθητής να μπορεί να κινείται, να σταματά το διάβασμα, αλλά και να επανέρχεται, χωρίς σύγχυση.
- Οι απεικονίσεις και τα διαγράμματα θα πρέπει να έχουν σαφή αντιστοίχιση με το κείμενο.
- Το κείμενο θα πρέπει να κατέχει ποσοστό 40%-50% της σελίδας. Ο υπόλοιπος χώρος θα καλύπτεται με απεικονίσεις αλλά και υποστηρικτικά-βοηθητικά κείμενα.
- Τα οριζόντια διαστήματα (μεταξύ κειμένου και τίτλων, υποτίτλων κ.ά) πρέπει να είναι σταθερά και να μην αλλάζουν από σελίδα σε σελίδα.
- Το μέγεθος των γραμμάτων εκτύπωσης, των τίτλων και των κεφαλαίων θα καθορίζεται με συνεργασία των συγγραφέων με το Π.Ι.
- Η απόσταση μεταξύ των λέξεων και των γραμμών (για παράδειγμα για μικρά παιδιά έχουμε 3-4 λέξεις ανά γραμμή και είναι δύσκολη η ομαδοποίηση μιας φράσης) θα καθορίζεται με συνεργασία των συγγραφέων και του Π.Ι. Οι αποστάσεις μεταξύ των λέξεων πρέπει να είναι το λιγότερο 25% του μεγέθους των γραμμάτων εκτύπωσης και οι αποστάσεις μεταξύ των γραμμών το λιγότερο 125% του μεγέθους των γραμμάτων εκτύπωσης. Όσον αφορά την επιλογή της κατάλληλης γραμματοσειράς στα βιβλία «Η γλώσσα μου» του δημοτικού σχολείου, είναι σκόπιμο να αποφεύγονται γραμματοσειρές με έντονα καλλιγραφικά στοιχεία και με ανισοπαχή γράμματα. Ειδικότερα ως προς το γράμμα γ θα πρέπει η καμπύλη στο κάτω μέρος του γράμματος να είναι εμφανής. Για διευκόλυνση όλων των παιδιών και ιδιαίτερα εκείνων με κάποιες μαθησιακές δυσκολίες θα πρέπει τα γράμματα του α΄ τεύχους της Α΄ τάξης στις πρώτες διδακτικές ενότητες να είναι μία ή δύο στιγμές μεγαλύτερα. Επίσης, οι λέξεις που χρησιμοποιούνται σε κάθε σελίδα για τη διδασκαλία συγκεκριμένων συλλαβών κρίνεται αναγκαίο να γράφονται στο αριστερό άκρο της σελίδας, σύμφωνα με τη σωστή φορά της γραφής και της ανάγνωσης και όχι στο δεξιό. Το μέγεθος των γραμμάτων του α΄ τεύχους της Β΄ τάξης του δημοτικού θα πρέπει να είναι το ίδιο με εκείνο των γραμμάτων του τελευταίου τεύχους της Α΄ τάξης.

-Η μορφή εκτύπωσης, το μέγεθος της σελίδας, το μέγεθος των τίτλων των κεφαλαίων, το μέγεθος των τίτλων των παραγράφων, το μέγεθος της εισαγωγικής περίληψης σε κάθε κεφάλαιο, το κύριο σώμα του κειμένου, τα παραδείγματα, οι εικονογραφήσεις, η βιβλιογραφία, ο κατάλογος των όρων κ.λπ. θα διαμορφώνονται με συνεργασία των συγγραφέων και του Π.Ι.

-Χρώματα στο κείμενο, υπογραμμίσεις, έντονα γράμματα, για να δίνεται έμφαση, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με φειδώ, διότι χάνουν τη σημασία και τη σπουδαιότητά τους όταν χρησιμοποιούνται πολύ συχνά.

δ. Πίνακες, διαγράμματα και απεικονίσεις

-Αν η πληροφόρηση μπορεί να παρουσιασθεί με λέξεις, δεν είναι απαραίτητη η χρήση απεικονίσεων ή διαγραμμάτων.

- Ειδικότερα οι πίνακες και οι γραφικές παραστάσεις:

-θα είναι απλής μορφής ως προς την παρουσίαση των στοιχείων,.

-θα τοποθετούνται κατάλληλα στο διαθέσιμο χώρο και σε συνάρτηση με το κείμενο στο οποίο αναφέρονται,

ε. Οι βασικοί κανόνες αισθητικής

Η αισθητική του βιβλίου θα πρέπει να είναι αποδεκτή γενικώς, αναβαθμισμένη και ανάλογη με την τάξη στην οποία απευθύνεται το βιβλίο. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η επαγγελματική προσέγγιση της αισθητικής του βιβλίου.

στ. Το μέγεθος

Όσον αφορά το μέγεθος του βιβλίου σε αριθμό σελίδων, θα πρέπει η παράμετρος αυτή να συνδέεται με τη βαθμίδα εκπαίδευσης (Δημοτικό, Γυμνάσιο), τις τάξεις στις οποίες απευθύνονται τα βιβλία και τις ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας. Με βάση τη συλλογιστική αυτή ο αριθμός των σελίδων για τα βιβλία του Δημοτικού Σχολείου διαμορφώνεται ως εξής:

Για βιβλίο μαθήματος	1 ώρα	περίπου 90 σελίδες
Για βιβλίο μαθήματος	2 ωρών	περίπου 140 σελίδες
Για βιβλίο μαθήματος	3 ωρών	περίπου 160 σελίδες
Για βιβλίο μαθήματος	4 ωρών	περίπου 180 σελίδες

Για τα βιβλία του Γυμνασίου ο αριθμός των σελίδων του βιβλίου διαμορφώνεται ως εξής:

Για βιβλίο μαθήματος	1 ώρα	περίπου 100 σελίδες
Για βιβλίο μαθήματος	2 ωρών	περίπου 150 σελίδες
Για βιβλίο μαθήματος	3 ωρών	περίπου 180 σελίδες
Για βιβλίο μαθήματος	4 ωρών	περίπου 200 σελίδες

Σημείωση:

Το Δ.Ε.Π.Π.Σ. και τα Α.Π.Σ. διαμορφώνουν το πλαίσιο και παρέχουν τους κατευθυντήριους άξονες για τη συγγραφή βιβλίων και την παραγωγή διδακτικού υλικού, τα οποία κυρίως απευθύνονται σε σχολεία πλήρους οργανικότητας. Είναι προφανές ότι για τις ανάγκες των *ολιγοθεσίων, εσπερινών, ειδικών και διαπολιτισμικών σχολείων* οι συγγραφείς πρέπει να παρέχουν οδηγίες στους εκπαιδευτικούς για την ανάλογη αξιοποίηση του περιεχομένου και των ασκήσεων του διδακτικού υλικού καθώς και για τον τρόπο αξιολόγησης των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί, με βάση τα παραπάνω μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα Δ.Ε.Π.Π.Σ., τα Α.Π.Σ. και το διδακτικό υλικό με ευελιξία ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της τάξης τους.

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

Το διδακτικό υλικό πρέπει να συνάδει με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ και το Πρόγραμμα Σπουδών της Ξένης Γλώσσας.

Αρχές των Προγραμμάτων

Στα Προγράμματα αυτά:

- Δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας των μαθητών και στην προώθηση της πολυγλωσσίας, της πολυπολιτισμικότητας και του εγγραμματισμού.
- Αναδεικνύονται και υπηρετούνται ο σκοπός και η στοχοθεσία της διδασκαλίας-μάθησης των ξένων γλωσσών.
- Περιγράφονται ξεκάθαρα οι στόχοι του διδακτικού υλικού και εμφανίζονται οι σχέσεις των μορφοσυντακτικών φαινομένων και των επικοινωνιακών στόχων.
- Δίνεται έμφαση στις δεξιότητες τόσο σε γλωσσικό όσο και σε συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο, με κεντρικό σκοπό οι μαθητές να καταστούν άτομα ικανά να ενσωματωθούν δυναμικά σ' ένα πολυδιάστατο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Γενικές αρχές για τη συγγραφή/παραγωγή του διδακτικού υλικού

- Η επιλογή κειμένων και δραστηριοτήτων στηρίζεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών με στόχο να προαχθεί η γλωσσική τους ικανότητα και η κοινωνική τους συνείδηση.
- Οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις και η καταλληλότητά τους, τόσο για την ηλικία και τις ικανότητες των μαθητών όσο και για τη στοχοθεσία της διδασκαλίας-μάθησης της ξένης γλώσσας, διακρίνονται ξεκάθαρα.
- Το μαθησιακό-διδακτικό πλαίσιο συνδέεται με την πραγματική ζωή και με αυθεντικές καταστάσεις-χρήσης των Ξένων Γλωσσών.

- Σε λειτουργικό και σε επικοινωνιακό επίπεδο ανταποκρίνονται στις διαδικασίες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου και στην ανάδειξη, καλλιέργεια και διαμόρφωση δεξιοτήτων.
- Οι θεματικές επιλογές και οι δραστηριότητες προάγουν τη διεπιστημονική-διαθεματική προσέγγιση, συνδέοντας έτσι τις εμπειρικές και επιστημονικές γνώσεις άλλων μαθημάτων με το μάθημα των Ξένων Γλωσσών.
- Οι δραστηριότητες που προτείνονται καθοδηγούν τους μαθητές στην ανάπτυξη της δεξιότητας «μαθαίνω πώς να μαθαίνω».

ΜΕΡΟΣ Α -- ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ/ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ, ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Έργο των συγγραφέων είναι να συγγράψουν διδακτικό υλικό για συγκεκριμένες κατηγορίες μαθητών, για συγκεκριμένο μαθησιακό περιβάλλον και για εκπαιδευτικούς με συγκεκριμένο επαγγελματικό προφίλ. Έτσι, προκύπτουν για τους συγγραφείς κρίσιμα στοιχεία και μεταβλητές που πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη.

Βασικές μεταβλητές του μαθησιακού πλαισίου

Συντελεστές	Μεταβλητές	Επίδραση σε:
Οι μαθητές	<ul style="list-style-type: none"> - ηλικία - μονογλωσσικές/πολυγλωσσικές ομάδες - πολιτισμικό υπόβαθρο και φιλοδοξίες - γενική εκπαίδευση - εκπαιδευτικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες - εξοικείωση με διάφορες προσεγγίσεις, μέσα (media) και πρακτικές (mode) μάθησης - παρούσα γλωσσική ικανότητα στη Ξένη Γλώσσα 	<ul style="list-style-type: none"> - θεματολογία, χαρακτήρες, γνώση - χρήση της μητρικής γλώσσας - θεματολογία, πλαίσιο, ρόλους και είδη δραστηριοτήτων - γνώση του κόσμου - στόχους, θεματολογία, ρόλους, είδη δραστηριοτήτων - μεθοδολογικές προσεγγίσεις με τις οποίες μαθαίνει ο μαθητής - στόχους, επίπεδο και είδη ασκήσεων/δραστηριοτήτων του διδακτικού υλικού
Το εκπαιδευτικό σύστημα	<ul style="list-style-type: none"> - πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών, προγράμματα σπουδών, πλαίσιο εξετάσεων, διδακτική και μαθησιακή πρακτική, πυκνότητα του μαθησιακού αντικειμένου και διάρκεια προβλεπόμενης διδασκαλίας, μέγεθος τάξεων, εκπαιδευτικό προσωπικό, πρόσβαση σε μέσα (media) και πηγές, δυνατότητες διδακτικής βελτίωσης 	<ul style="list-style-type: none"> - διδακτικούς στόχους - διάρκεια κύκλου μαθημάτων - μαθησιακά μέσα (media) και πρακτικές μάθησης (mode)
Οι εκπαιδευτικοί	<ul style="list-style-type: none"> - ικανότητα στη Ξένη Γλώσσα - επίπεδο παιδαγωγικής επιμόρφωσης - βαθμός εξοικείωσης με μαθησιακά μέσα (media), συμπεριλαμβανομένων και των νέων τεχνολογιών - διδακτικές πρακτικές και ευελιξία - προσδοκίες από το διδακτικό υλικό - στάσεις προς καινοτόμες δράσεις 	<ul style="list-style-type: none"> - βαθμός στήριξης και καθοδήγηση από το βιβλίο του δασκάλου - ευχέρεια στη χρήση του υλικού στην αίθουσα διδασκαλίας - εξισορρόπηση ανάμεσα σε καινοτομίες και προσδοκίες των εκπαιδευτικών
Τρόπος μάθησης (mode)	<ul style="list-style-type: none"> - χώροι μάθησης (αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο κ.α.) - από απόσταση (συμβατική / διαδίκτυο) - σύμβουλος (Tutor) - μικτοί τρόποι, αυτοδιδασχία, κλασική διδασκαλία / προσεγγίσεις κατά σπονδύλους (Module) 	<ul style="list-style-type: none"> - διάρκεια - τύποι ασκήσεων/δραστηριοτήτων - μέσα (media) - βαθμός γραπτής στήριξης - εξοικείωση μαθητών στους τρόπους μάθησης - επαγγελματική βελτίωση του εκπαιδευτικού

2. ΔΙΑΘΕΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Για τον προσδιορισμό των αναγκών και των απαιτήσεων των μαθητών σχετικά με την εκμάθηση των Ξένων Γλωσσών, χρήσιμες πηγές πληροφόρησης για τους συγγραφείς είναι μεταξύ άλλων:

- το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος και το ΔΕΠΠΣ,
 - το Πλαίσιο Αναφοράς Διδασκαλίας Γλωσσών του Συμβουλίου της Ευρώπης (Common European Framework for Languages, CEF), το Threshold 1990, το Waystage ... ,
 - δημοσιεύσεις της ALTE (Association of Language Testers in Europe),
 - τις απόψεις των εκπαιδευτικών,
 - τους στόχους και τα αποτελέσματα εξετάσεων,
 - η ελληνική και η διεθνής βιβλιογραφία και τα πορίσματα της εκπαιδευτικής έρευνας,
 - άλλες σχετικές έρευνες και στοιχεία.
- Κρίσιμα ερωτήματα, στα οποία θα πρέπει να απαντήσουν οι συγγραφείς, είναι:
- Με ποιο τρόπο θα γίνει η άντληση και η αξιοποίηση των πληροφοριών;
 - Υπάρχουν οδηγίες για το εάν το νέο διδακτικό υλικό στοχεύει σε κάποιου τύπου εξετάσεις; Αν ναι, ποιες προσαρμογές απαιτούνται;

3. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΜΕΣΑ (MEDIA) ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Κάθε διδακτική σειρά πρέπει υποχρεωτικά να περιλαμβάνει τα εξής:

▪ - <u>βιβλίο μαθητή</u>	περιέχει όλο το υλικό για χρήση στην τάξη
▪ - <u>ακουστικό υλικό</u>	κασέτες/CD: ακουστικό υλικό για το βιβλίο του μαθητή
▪ - <u>τετράδιο μαθητή</u>	υλικό ασκήσεων και παραπομπών, με πιθανό ακουστικό υλικό
▪ - <u>βιβλίο δασκάλου</u>	παρέχει οδηγίες και στήριξη στον εκπαιδευτικό
▪ - <u>βίντεο</u>	συνοδευτικό οπτικοακουστικό υλικό
▪ - <u>τετράδιο εργασιών για το βίντεο</u>	υλικό που συνδέεται με το βίντεο
▪ - <u>οδηγός δασκάλου για το βίντεο</u>	υλικό στήριξης του εκπαιδευτικού για το βίντεο και το τετράδιο εργασιών για το βίντεο

Πετυχημένες σειρές συχνά περιλαμβάνουν και άλλα μέσα, τα οποία όμως, λόγω κόστους, χαρακτηρίζονται ως προαιρετικά και σημειώνονται με αστερίσκο (*).

* CD-ROM	υλικό για περισσότερη άσκηση, tests, πληροφορίες για συνθετικές εργασίες (projects)
* στήριξη από το διαδίκτυο	λεξικά online, υλικό αναφοράς για γραμματική, επιπρόσθετο υλικό
* διάδραση μέσω διαδικτύου	συζητήσεις σε ομάδες, φίλοι δι' αλληλογραφίας κ.λ.π. (video conference, chat, e-mail)

ΜΕΡΟΣ Β -- ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΔΟΜΗΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Το πρώτο κρίσιμο βήμα για τη συγγραφή είναι η περιγραφή των στόχων και της δομής του διδακτικού υλικού (αναλυτικό πλαίσιο συγγραφής). Με βάση τα κύρια δομικά χαρακτηριστικά τους, έχουν προσδιοριστεί δέκα διαφορετικοί «τύποι» αναλυτικού πλαισίου συγγραφής οι οποίοι έχουν ως εξής: (οι όροι στην αγγλική)

Grammatical, Lexical, Grammatical-Lexical, Situational, Topic-based, Notional, Functional-Notional, Mixed, Procedural (ορίζονται σε σχέση με τις ασκήσεις/δραστηριότητες), Process (Negotiated). Προφανώς οι δέκα αυτοί τύποι δεν εξαντλούν τις δυνατότητες - μπορούν να προστεθούν και άλλοι (π.χ. focus on discourse, genres/text types, language skills κ.λ.π.).

Οι συγγραφείς πρέπει να είναι πολύ προσεκτικοί στις επιλογές και αποφάσεις τους, γιατί ορισμένοι τύποι αναλυτικού πλαισίου συγγραφής, ενώ είναι εύκολοι στη θεωρητική διατύπωση, είναι αφάνταστα δύσκολοι στη συγγραφή διδακτικού υλικού, π.χ. ο τύπος «Mixed» (multi-strand).

Μεγάλη βοήθεια προς τους συγγραφείς παρέχει το CEF, το Threshold 1990 και το Waystage. Σ' αυτά αναφέρονται διάφορες κατηγορίες στοιχείων που μπορούν να χαρακτηρίσουν ένα αναλυτικό πλαίσιο συγγραφής. Οποιαδήποτε από αυτές τις κατηγορίες, ή και όλες, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την οργάνωση του αναλυτικού πλαισίου συγγραφής του διδακτικού υλικού.

Οι κατηγορίες αυτές περιλαμβάνουν:

- γλωσσικές λειτουργίες
- γενικές έννοιες
- ειδικές έννοιες
- γλωσσικούς τύπους προφορικής συνδιαλλαγής
- κείμενα (για ακουστική και αναγνωστική κατανόηση)
- γραφή
- κοινωνικοπολιτιστική ικανότητα
- στρατηγικές αντιστάθμισης (compensation strategies)
- «μαθαίνω πώς να μαθαίνω»

- γραμματική
- λεξιλόγιο
- προφορά και επιτονισμός.

Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές οι κατηγοριοποιήσεις δεν συνιστούν από μόνες τους ένα αναλυτικό πλαίσιο συγγραφής. Όμως, βοηθούν τους συγγραφείς να αποφασίσουν για τον τρόπο με τον οποίο θα δομήσουν το διδακτικό υλικό. Έτσι, με τον τρόπο αυτόν διατυπώνεται καθαρά και η σχέση ανάμεσα στο CEF (Common European Framework for Languages) και το Threshold 1990. Το CEF ενθαρρύνει και βοηθά τους συγγραφείς να σκεφτούν και να συλλέξουν πληροφορίες για τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των μαθητών στις Ξένες Γλώσσες, ενώ οι προδιαγραφές του Threshold 1990 δίνουν απαντήσεις στα ερωτήματα που μελετά το CEF.

Τα παρακάτω αφορούν τις κατηγορίες που αναφέρονται στο CEF και βοηθούν στις αποφάσεις που πρέπει να πάρουν οι συγγραφείς:

- 2.1 Το πλαίσιο χρήσης της γλώσσας-στόχου
Σε ποια πλαίσια (περιβάλλοντα) είναι πιθανόν οι μαθητές να χρησιμοποιούν την Ξένη Γλώσσα;
- 2.1.1 Περιοχές (CEF 4.1.1)
- 2.1.2 Καταστάσεις επικοινωνίας (CEF 4.1.2)
- 2.1.3 Συνθήκες και περιορισμοί (CEF 4.1.3)
- 2.1.4 Το διανοητικό πλαίσιο του χρήστη/μαθητή (CEF 4.1.4)
- 2.1.5 Το διανοητικό πλαίσιο των συνομιλητών (CEF 4.15)
- 2.2 Θέματα επικοινωνίας (CEF 4.2)
- 2.3 Επικοινωνιακές δραστηριότητες και στόχοι (CEF 4.3) (Επίσης, βλ. Threshold 1990, 1.12 και 1.12.1)
- 2.4 Επικοινωνιακές γλωσσικές δραστηριότητες και στρατηγικές (CEF 4.4)
- 2.5 Επικοινωνιακές γλωσσικές διεργασίες (CEF 4.5)
- 2.6 Κείμενα (CEF 4.6)
- 2.7 Ικανότητες του χρήστη/μαθητή (CEF 5)

Όλα τα προαναφερθέντα –με τις παραπομπές στο CEF και στο Threshold 1990– βοηθούν τους συγγραφείς:

- να διερευνήσουν την ταυτότητα των μαθητών για τους οποίους θα γράψουν το διδακτικό υλικό,
- να διατυπώσουν τους στόχους του διδακτικού υλικού, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος καθώς και το ΔΕΠΠΣ Ξένων Γλωσσών,
- να οργανώσουν τη δομή του διδακτικού υλικού,
- να συλλέξουν πληροφορίες και να πάρουν αποφάσεις για όλα τα παραπάνω,
- να αποφασίσουν σε ποια στοιχεία θα δώσουν έμφαση (βλ. επίσης Παράρτημα Α).

5. ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (βαρύτητα / ισορροπία, ομαδοποίηση, αλληλουχία)

Μετά τις γενικές αποφάσεις για τους στόχους και τα διαθέσιμα μέσα (media) πρέπει να αρχίσει η περιγραφή της λεπτομερούς δομής των διαφόρων μερών του διδακτικού υλικού.

Στο σχεδιασμό αυτό, βασικές παράμετροι είναι:

- ο διαθέσιμος χρόνος από το Ωρολόγιο Πρόγραμμα (π.χ. 3 ώρες την εβδομάδα, δηλαδή 70 περίπου ώρες ανά σχολικό έτος),
- η κατανομή του υλικού σε διδακτικές ενότητες. Οι ενότητες θα ποικίλουν ως προς τους στόχους και τη διάρκεια, ανάλογα με το περιεχόμενο,
- ο προβλεπόμενος ανώτατος αριθμός σελίδων για το βιβλίο του μαθητή, που είναι 150 σελίδες.

Κάθε διδακτική ενότητα

- έχει συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους και συνήθως προάγει όλες τις παραμέτρους που έχουν διατυπωθεί στο αναλυτικό πλαίσιο συγγραφής,
- έχει αρχή και τέλος,
- έχει εσωτερική συνοχή, συνάφεια και πληρότητα, και συνδέεται οργανικά με άλλες ενότητες,
- είναι ενδιαφέρουσα και ευχάριστη,
- είναι χρήσιμη γιατί οδηγεί σε συγκεκριμένα μαθησιακά αποτελέσματα,
- ποικίλει σε δραστηριότητες,
- αναπτύσσει το ενδιαφέρον και ενεργοποιεί τους μαθητές,
- αποπνέει την αίσθηση της ολοκλήρωσής της σε τακτό χρονικό διάστημα μέσα στην τάξη.

Ομαδοποίηση στόχων

Η ομαδοποίηση/σύνδεση των μαθησιακών στόχων μιας διδακτικής ενότητας είναι η πιο κρίσιμη φάση στο σχεδιασμό του διδακτικού υλικού, γιατί σ' αυτό ακριβώς το σημείο καταγράφονται τα στοιχεία που επιλέγουμε/θέλουμε να διδαχθούν οι μαθητές (για παράδειγμα βλ. Παράρτημα Β)

6. ΕΙΔΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ

Οι συγγραφείς διδακτικών βιβλίων πρέπει να μπορούν να αναφέρουν τη φιλοσοφία που διέπει το διδακτικό υλικό που γράφουν. Γίνεται πιο αντιληπτή ή έννοια της διδακτικής προσέγγισης, όταν γνωρίζουμε εξαρχής τον τρόπο με τον οποίον σχεδιάζεται, οργανώνεται και αξιολογείται «ένα μάθημα».

Τι σημαίνει όμως «μάθημα»;

- Πρώτον: είναι μια περίοδος χρόνου ή ενότητα μάθησης, κατά την οποία προσπαθούμε να πετύχουμε συγκεκριμένους διδακτικούς και μαθησιακούς στόχους.
- Δεύτερον: είναι ένα τεχνητό/δομικό στοιχείο που το επιβάλλει ένα εκπαιδευτικό σύστημα, ο εκπαιδευτικός ή ο συγγραφέας ενός διδακτικού βιβλίου.

Ο τρόπος με τον οποίον έχει οργανωθεί ένα «μάθημα» --κείμενα, ασκήσεις, δραστηριότητες κ.τ.λ.-- είναι η προσέγγιση που έχει επιλεγεί από τον εκπαιδευτικό/συγγραφέα που πιστεύει ότι έτσι θα πετύχουν οι μαθητές τους στόχους του συγκεκριμένου μαθήματος.

Στο CEF, 6 (και ειδικότερα το 6.4) αναφέρεται αναλυτικά ο τρόπος ή οι τρόποι με τους οποίους οι συγγραφείς μπορούν να προσεγγίσουν το θέμα της μεθοδολογίας, καταθέτοντας και τις δικές τους πεποιθήσεις για τη μαθησιακή διαδικασία.

7. ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Η διαδικασία επιλογής, προσαρμογής ή συγγραφής κειμένων είναι ειδική δεξιότητα που πρέπει να καλλιεργηθεί.

Η οπτική παρουσίαση των κειμένων είναι μεγάλης σπουδαιότητας. Το βιβλίο ή το διδακτικό υλικό αποτελεί έναν «κόσμο μάθησης» μέσα στον οποίον ο συγγραφέας πρέπει να «παρασύρει» τον μαθητή, πείθοντάς τον ότι αυτό που πραγματικά προσφέρεται είναι και ενδιαφέρον και χρήσιμο.

7.1 Οι μεταβλητές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην επιλογή κειμένων

Η αυθεντικότητα να έχει προτεραιότητα στην επιλογή των κειμένων.

Όμως μεταβλητές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι και οι ακόλουθες:

- Η επικοινωνιακή αξία των κειμένων. Σ' αυτό να προσθέσουμε και τον τρόπο παρουσίασης των γλωσσικών στοιχείων, τα οποία θα πρέπει να παρουσιάζονται με όσο το δυνατόν πιο ενδιαφέροντα τρόπο, προκειμένου να τονώσουν και να εμπνεύσουν τους μαθητές για ενεργό συμμετοχή στη διδακτική/μαθησιακή διαδικασία. Έτσι, αναδεικνύεται και η επικοινωνιακή αξία των κειμένων.
- Το εύρος και η ποικιλία του διδακτικού υλικού και επομένως και των κειμένων.
- Το είδος, το εύρος και η συνθετότητα των γλωσσικών δομών που εμφανίζονται στο κείμενο.
- Ο αριθμός των λεξικολογικών στοιχείων μαζί με τη δυνατότητα αξιοποίησής τους ως βασικών στοιχείων της μαθησιακής δραστηριότητας.
- Η καταλληλότητα του περιεχομένου, το οποίο θα πρέπει να παρουσιάζει ενδιαφέρον για τους μαθητές και να είναι σύμφωνο με τις ανάγκες τους.
- Η αναγνωσιμότητα του κειμένου, η οποία καθορίζεται μεταξύ άλλων από τον αριθμό των καινούργιων λέξεων, την συνθετότητα των γλωσσικών δομών κ.τ.λ.

Τα κείμενα μπορούν επίσης να αποτελούν μέρος μιας «παιγνιώδους» διαδικασίας. Σε αυτή την περίπτωση τα κείμενα μπορεί να μην αντιστοιχούν σε «αυθεντικά», αλλά, εφόσον δημιουργούν στους μαθητές κίνητρα να ασχοληθούν ενεργά με τη γλώσσα, έχουν παιδαγωγική αξία. Οι μαθητές αρέσκονται να «παιζουν» δημιουργικά με τη γλώσσα. Σ' αυτού του είδους τις δραστηριότητες, η παιδαγωγική αξία της όλης διαδικασίας είναι πιο σημαντική από το τελικό προϊόν.

7.2. Οπτικά στοιχεία

Τα βιβλία θα πρέπει:

- να είναι φιλικά προς τον χρήστη,
- να περιλαμβάνουν απεικονίσεις είτε σε φωτογραφική είτε σε ζωγραφική μορφή, κατάλληλες για την ηλικία στην οποία απευθύνονται. Αυτές μπορεί να λειτουργούν συμπληρωματικά, ενισχυτικά ή και ως (μερική) οπτική παράσταση του λόγου,
- να περιλαμβάνουν σχήματα, διαγράμματα και χάρτες, ώστε να εξασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα στη μετάδοση μηνυμάτων αλλά και την εξοικείωση με κάθε μορφή γραφικής απεικόνισης,
- να είναι ευχάριστα, καθώς είναι αποδεδειγμένο ότι η εικονογράφηση και η εν γένει αισθητική του υλικού συμβάλλουν ουσιαστικά στην αποδοχή του από τους μαθητές.

8. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Το βιβλίο του μαθητή περιλαμβάνει κείμενα και ασκήσεις/ερωτήσεις/δραστηριότητες.

Κάθε δραστηριότητα είναι ενσωματωμένη στο διδακτικό υλικό. Η υλοποίησή της περιλαμβάνει τη στρατηγική ενεργοποίηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων/ικανοτήτων. Στόχος της είναι οι μαθητές να πραγματοποιήσουν μέσα σε συγκεκριμένη σφαίρα (domain) σειρά πράξεων με σαφώς προσδιορισμένο στόχο και συγκεκριμένο αποτέλεσμα. (CEF 7.1).

Ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίον επιλέγουμε τα κείμενα (προφορικά και γραπτά), αυτά παραμένουν μικρής αξίας μέχρι τη δημιουργία δραστηριοτήτων που στηρίζονται στην αρχή της διάδρασης. Κατά συνέπεια, οι αποφάσεις που παίρνονται για το είδος των δραστηριοτήτων είναι κρίσιμες και θα χαρακτηρίσουν ένα διδακτικό υλικό κατάλληλο ή ακατάλληλο.

8.1. Είδη δραστηριοτήτων

Πρέπει να γίνει σαφής διαχωρισμός μεταξύ:

- του περιεχομένου των δραστηριοτήτων, δηλαδή να δίνεται απάντηση στο ερώτημα ποια γλωσσικά στοιχεία (Τ1) περιλαμβάνονται στη δραστηριότητα και
 - του είδους των δραστηριοτήτων, δηλαδή να δίνεται απάντηση στο ερώτημα πώς οι μαθητές υποχρεώνονται να ενεργοποιηθούν σε σχέση με τη χρήση του διδακτικού υλικού, με τους συμμαθητές τους, τον καθηγητή τους και πιθανώς με τον πραγματικό κόσμο γύρω τους.
- Η επιλογή και ο συνδυασμός των δραστηριοτήτων μαζί με τα κατάλληλα κείμενα αποτελούν τον πυρήνα της συγγραφικής διαδικασίας ενός διδακτικού υλικού.
- Οι δραστηριότητες μπορούν να ταξινομηθούν ανάλογα με τις απαντήσεις στις ερωτήσεις:
- Τι είδους διαδικασίες εμπεριέχουν;
 - Είναι απλές ή σύνθετες;
 - Είναι δραστηριότητες «πραγματικής εφαρμογής» ή παιδαγωγικές;
 - Τι καταστάσεις και τι δεσμεύσεις υπαγορεύονται;
 - Τι βαθμοί δυσκολίας συνδέονται με τις δραστηριότητες;
 - Τι είδους μαθησιακές διεργασίες περιλαμβάνουν;
 - Τι είδους ικανότητες (competences) ενεργοποιούν;
 - Τι ρόλο καλείται να παίξει ο μαθητής;
 - Είναι «ανοιχτού», «μικτού» ή «κλειστού» τύπου;
 - Επικεντρώνονται στην παραγωγή ενός αποτελέσματος ή στη διαδικασία που ακολουθείται ή και στα δύο;
- (Βλ. CEF, κεφάλαιο 7. 3).

8.2. Η αλληλουχία των δραστηριοτήτων

Ανεξάρτητα από το ποιες δραστηριότητες επιλέγονται για το μάθημα, αποφασιστική σημασία έχει η οργανική μεταξύ τους σύνδεση και η ομαλή μετάβαση από τη μια δραστηριότητα στην άλλη. Για αυτή την αλληλουχία των επιμέρους δραστηριοτήτων ενός μαθήματος (δομή μαθήματος) υπάρχουν διάφορες δυνατότητες και παραλλαγές.

Δείγμα αλληλουχίας σε ένα μάθημα:

A. Προετοιμασία για παρουσίαση κειμένου/ων

Για το θέμα αυτό:

- ενεργοποιείται η προαποκτηθείσα γνώση
- ενεργοποιούνται οι προσδοκίες σε σχέση με το ύφος, το είδος, το λεξιλόγιο, τη γραμματική κ.λ.π.
- προωθείται η προσωπική εμπλοκή στο κείμενο.

B. Ενθάρρυνση για την ανάπτυξη στρατηγικών που βοηθούν στην πρόσληψη και επεξεργασία του κειμένου

- Να προωθεί διαφορετικούς τρόπους επεξεργασίας και αξιοποίησης κειμένων κατά τρόπο ώστε ο μαθητής:
 - να αντιμετωπίζει ένα κείμενο ως ένα αυτοτελές κομμάτι επικοινωνίας,
 - να εστιάζει την κατανόησή του στο νοηματικό πεδίο,
 - να αναγνωρίζει το σκοπό, το ύφος και τα πρόσωπα,
 - να διαβάζει ή να ακούει ένα κείμενο με στόχο τη σύλληψη του κεντρικού του νοήματος,
 - να διαβάζει ή να ακούει ένα κείμενο με στόχο να κατανοήσει τις λεπτομέρειες,
 - να αναγνωρίζει την επικοινωνιακή λειτουργία μερών του κειμένου,
 - να κατανοεί ή να συμπεραίνει τη σημασία των λέξεων.
- να προσεγγίζει το κείμενο σε σχέση με τα τυπικά χαρακτηριστικά της γλώσσας, και να αναγνωρίζει με ποιο τρόπο και γιατί τα επιμέρους στοιχεία του τυπικού της γλώσσας μορφοποιούνται έτσι –εντοπίζοντας τα σωστά χαρακτηριστικά (π.χ. γραμματικούς τύπους) και συσχετίζοντας τους σωστούς τύπους με την επικοινωνιακή λειτουργία.

Γ. Αποστασιοποίηση από το κείμενο

- Συζήτηση για το περιεχόμενο, π.χ. συσχετίζοντάς το με προσωπικές εμπειρίες.
- Διατύπωση γενικεύσεων για τη χρήση και χρησιμοποίηση των τυπικών χαρακτηριστικών της γλώσσας.
- Συσχέτιση του λεξιλογίου του κειμένου με άλλα είδη λεξιλογίου, που σχετίζονται με τον τύπο, το νόημα ή τη χρήση.

Δ. Εξάσκηση στα νέα γλωσσικά στοιχεία

- Χρήση μηχανικών ασκήσεων
- Έλεγχος κατανόησης σε αντιπαραβολή με πηγές αναφοράς.

E. Ενσωμάτωση και χρήση των νέων γλωσσικών στοιχείων σε προσωπικό και παραγωγικό πλαίσιο μέσω

- Επικοινωνιακών δραστηριοτήτων με προσωπική σύνδεση, στόχους, συγκεκριμένο κοινό κ.τ.λ.
- Διαθεματικών δραστηριοτήτων όπως αυτές αντλούνται από τη διάδραση διάφορων μαθημάτων για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, π.χ. συνθετικές εργασίες (projects).

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (από το Π.Ι.)

Το νέο διδακτικό υλικό, για να γίνει δεκτό για αξιολόγηση και κρίση από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις επιστημονικές, στις εκπαιδευτικές και στις ειδικές για τις ξένες γλώσσες προδιαγραφές. Επίσης, η τήρηση των τεχνικών προδιαγραφών είναι εξίσου υποχρεωτική.

Κατά την υποβολή του διδακτικού υλικού για αξιολόγηση και κρίση, οι συγγραφείς/εκδότες θα πρέπει να υποβάλλουν **ολόκληρο** το διδακτικό πακέτο και όχι μέρη αυτού.

Συγκεκριμένα θα πρέπει να υποβληθούν ταυτόχρονα:

- το βιβλίο του μαθητή,
- το ακουστικό υλικό (κασέτες και CD) για το βιβλίο του μαθητή,
- το τετράδιο εργασιών του μαθητή, με πιθανό ακουστικό υλικό,
- το βιβλίο του δασκάλου,
- το οπτικοακουστικό υλικό (βίντεο),
- το τετράδιο εργασιών για το βίντεο,
- ο οδηγός του δασκάλου για το βίντεο.

Παράληψη ταυτόχρονης υποβολής ενός από τα 7 (επτά) μέρη του διδακτικού υλικού θα καταστήσει το υλικό μη αξιολογήσιμο, με συνέπεια το υλικό αυτό να μη γίνει αποδεκτό από το Π.Ι.

Σε περίπτωση που διδακτικό πακέτο περιλαμβάνει και μη υποχρεωτικά μέρη (βλ. Μέρος Α.3), και αυτά θα πρέπει να υποβληθούν μαζί με τα υποχρεωτικά μέρη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Οι κριτές καλούνται να απαντήσουν στα ακόλουθα ερωτήματα που αφορούν τα επιμέρους στοιχεία του υλικού:

1. Περιεχόμενα διδακτικού υλικού

- Διατυπώνουν οι συγγραφείς με ακρίβεια και σαφήνεια το περιεχόμενο του διδακτικού υλικού;
- Είναι σαφείς και ευκρινείς οι κύριοι στόχοι και οι ενότητες του διδακτικού υλικού;
- Ανταποκρίνεται το διδακτικό υλικό στους στόχους αυτούς; Μπορούν οι μαθητές να πετύχουν αυτούς τους στόχους με τη χρήση αυτού του διδακτικού υλικού;
- Είναι οι στόχοι του υλικού αυτού οι κατάλληλοι για τους συγκεκριμένους μαθητές, σύμφωνα με την περιγραφή των στόχων του ΔΕΠΠΣ και του Προγράμματος Σπουδών;
- Είναι κατάλληλο το «επίπεδο» του διδακτικού υλικού;
- Είναι κατάλληλος ο ρυθμός μάθησης που υπαγορεύεται από το διδακτικό υλικό;
- Είναι η θεματολογία αξιόλογη και ενδιαφέρουσα για τους μαθητές;

2. Μέσα (media)

- Παρουσιάζεται το διδακτικό υλικό με χρήσιμα και πρακτικά μέσα, κατάλληλα για το συγκεκριμένο μαθησιακό πλαίσιο;
- Είναι οι κασέτες και τα CD οργανικά συνδεδεμένα με τα βιβλία του μαθητή και με τα τετράδια εργασιών του μαθητή;
- Γίνεται πλήρης αξιοποίηση των διαφόρων μέσων για τις ξεχωριστές δυνατότητές τους;
- Υπάρχει αντιστοιχία επιπέδου του βιβλίου του μαθητή και του περιεχομένου του οπτικοακουστικού υλικού (βίντεο);

3. Μεθοδολογία

- Πληροί το διδακτικό υλικό τους όρους των σύγχρονων τάσεων της διδακτικής των ξένων γλωσσών;
- Υπάρχει συγκεκριμένη μορφή (format) οργάνωσης των ενότητων;
- Διέπεται το διδακτικό υλικό από τη φιλοσοφία την οποία προτείνει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο;
- Περιλαμβάνει το διδακτικό υλικό διαφορετικές προσεγγίσεις για διαφορετικούς σκοπούς (συντελεστές/μέσα);
- Περιέχει το διδακτικό υλικό ευκαιρίες για «μάθηση» και «πρόσκτηση» δεξιοτήτων;
- Υπάρχει ικανοποιητική ανακύκλωση των νεοδιδασκομένων γλωσσικών στοιχείων;
- Υπάρχει ταύτιση ανάμεσα στη διδακτική προσέγγιση, που οι συγγραφείς δήλωσαν ότι ακολούθησαν, και στην οργάνωση της ύλης;
- Προσφέρεται το υλικό για τη διαθεματική προσέγγιση και την υλοποίηση συνθετικών εργασιών (projets);

4. Στήριξη μαθητών

- Περιέχει το διδακτικό υλικό πηγές που επιτρέπουν στον μαθητή να μελετά μόνος του εκτός τάξης;
- Υπάρχουν χρήσιμες παραπομπές;
- Υπάρχει χρήσιμο υλικό για την ανάπτυξη και βελτίωση της γλωσσικής ικανότητας του μαθητή;
- Παρέχεται η δυνατότητα επιλογών στους μαθητές;
- Παρέχεται υποστηρικτικό υλικό για τη διαθεματική προσέγγιση;

5. Στήριξη εκπαιδευτικού

- Παρέχει το υλικό κατάλληλη στήριξη, οδηγίες (συμβουλευτικές) κ.ά. για τους εκπαιδευτικούς που θα εργαστούν με αυτό;
- Είναι το υλικό αρκετά ευέλικτο ώστε να δώσει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να το αξιοποιήσουν με διαφορετικούς τρόπους;
- Περιλαμβάνονται στο υλικό πολιτισμικά και γλωσσικά στοιχεία και πληροφορίες που θα βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό;

6. Θεματολογία

- Είναι ενδιαφέρουσα για τους μαθητές;
- Παρέχει ευκαιρίες για σύνδεση με τις προσωπικές εμπειρίες των μαθητών, για θέματα ή πράγματα που τους ενδιαφέρουν ή τους κινούν την περιέργεια;
- Παρέχει ευκαιρίες για γενικεύσεις;

7. Κείμενα

- Είναι τα κείμενα ενδιαφέροντα για τους μαθητές;
- Είναι τα κείμενα κατάλληλα ως προς τη γλώσσα, το είδος, τις δραστηριότητες κ.λπ.;
- Είναι ικανοποιητικός ο βαθμός αυθεντικότητας των κειμένων (γραπτών και προφορικών-μαγνητοφωνημένων);
- Παρουσιάζονται τα κείμενα κατά τρόπο οπτικά ελκυστικό;
- Είναι η έκταση των κειμένων παιδαγωγικά αξιοποιήσιμη;
- Είναι η αναγνωσιμότητα των κειμένων η κατάλληλη;
- Υπάρχει ικανοποιητική ποικιλία στο περιεχόμενο;

8. Δραστηριότητες (tasks)

- Υπάρχει μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων;
- Δημιουργούν τα είδη των δραστηριοτήτων στους μαθητές κίνητρα για συμμετοχή;
- Υπάρχει δυνατότητα, μέσα από τις δραστηριότητες, οι μαθητές να αναλάβουν ποικίλους ρόλους;
- Προάγουν οι δραστηριότητες αυτές την καλλιέργεια των στρατηγικών και ικανοτήτων (competences) του μαθητή, αλλά και των γλωσσικών του ικανοτήτων;
- Κρίνονται επαρκείς οι διαθεματικές δραστηριότητες;

9. Έλεγχος προόδου

- Το διδακτικό υλικό περιέχει μηχανισμούς ελέγχου της προόδου;
- Υπάρχουν επιπλέον διαθέσιμα τεστ;
- Υπάρχουν εξωτερικές εξετάσεις που συνδέονται με το διδακτικό υλικό;
- Προβλέπεται από το διδακτικό υλικό η ύπαρξη του Ατομικού Δελτίου Γλωσσομάθειας (Portfolio) ως «βάσης δεδομένων» για την ατομική κατάθεση/αξιολόγηση των στοιχείων προόδου κάθε του μαθητή;

10. Βιβλίο δασκάλου

- Υπάρχει η θεωρητική κάλυψη του εκπαιδευτικού σε σχέση με τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται στα επιμέρους στοιχεία του διδακτικού υλικού;
- Υπάρχει η πρακτική βοήθεια προς τον εκπαιδευτικό με την παρουσίαση των φάσεων κάθε μαθήματος;
- Υπάρχει σαφής και στον απαιτούμενο βαθμό αναλυτική διατύπωση των επιμέρους στόχων κάθε ενότητας (π.χ. δραστηριοτήτων, ασκήσεων, επεξεργασία κειμένων, διαθεματικών εργασιών κ.τ.λ.);
- Είναι ικανοποιητικές οι οδηγίες για τον εκπαιδευτικό σχετικά με το υλικό των κασετών/CD και του βίντεο;
- Είναι, τελικά, το βιβλίο του δασκάλου και επιμορφωτικό και καθοδηγητικό;

11. Διδακτικό λογισμικό

Εφόσον το διδακτικό υλικό συνοδεύεται από λογισμικό στήριξης της διδασκαλίας:

- Είναι φιλικό προς τον χρήστη;
- Είναι διαδραστικό (interaktiv);
- Καλύπτει τις ανάγκες διδασκαλίας/μάθησης στα διάφορα επίπεδα;
- Καλλιεργεί όλες τις δυνατότητες/δεξιότητες των μαθητών –στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του μέσου;
- Προάγει την πολιτισμική/διαπολιτισμική διάσταση της γλώσσας-στόχου;

12. Τεχνική αρτιότητα

- Είναι το διδακτικό υλικό τεχνικά άρτιο;
- Έχει ακολουθηθεί η σύγχρονη τεχνική στην εκτύπωση και τη γενικότερη επιμέλεια;
- Υπάρχει υψηλή πιστότητα του ήχου στις κασέτες/CD και ήχου και εικόνας στο βίντεο;

13. Οπτικά στοιχεία

- Είναι τα οπτικά στοιχεία του διδακτικού υλικού αισθητικά αποδεκτά;
- Έχουν οι φωτογραφίες, τα σκίτσα, οι ζωγραφιές, οι πίνακες κ.τ.λ. άρτια εκτυπωτική εμφάνιση;
- Έχουν τα οπτικά στοιχεία τη λειτουργικότητα που απαιτείται σε σχέση με το λόγο — δηλαδή λειτουργούν συμπληρωματικά, ενισχυτικά ή και ως (μερική) οπτική παράσταση του λόγου;

ΜΕΡΟΣ Γ – ΕΙΔΙΚΕΣ-ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

Στόχος των Ειδικών Προδιαγραφών είναι ο «καθορισμός των κανόνων» που δεσμεύουν τους δημιουργούς εκπαιδευτικού υλικού και τους επιβάλλουν να παραδώσουν εκπαιδευτικό υλικό που να ανταποκρίνεται πλήρως στις προδιαγεγραμμένες παραμέτρους.

1. Ορισμός εκπαιδευτικού υλικού:

Ως εκπαιδευτικό υλικό ορίζεται (με * σημειώνονται τα προαιρετικά μέρη του υλικού):

- - βιβλίο μαθητή περιέχει όλο το υλικό για χρήση στην τάξη
- - ακουστικό υλικό κασέτες/CD: ακουστικό υλικό για το βιβλίο του μαθητή
- - τετράδιο μαθητή υλικό ασκήσεων και παραπομπών, με πιθανό ακουστικό υλικό
- - βιβλίο δασκάλου παρέχει οδηγίες και στήριξη στον εκπαιδευτικό
- - βίντεο συνοδευτικό οπτικοακουστικό υλικό
- - τετράδιο εργασιών για το βίντεο υλικό που συνδέεται με το βίντεο
- - οδηγός δασκάλου για το βίντεο υλικό στήριξης του εκπαιδευτικού για το βίντεο και το τετράδιο εργασιών για το βίντεο
- * CD-ROM υλικό για περισσότερη άσκηση, tests, πληροφορίες για project work
- * στήριξη από το διαδίκτυο λεξικά online, υλικό αναφοράς για γραμματική, επιπρόσθετο υλικό
- * διάδραση μέσω διαδικτύου συζητήσεις σε ομάδες, φίλοι δι' αλληλογραφίας κ.λ.π.

2. Αποδέκτες του εκπαιδευτικού υλικού:

- μαθητές Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων του Δημοτικού (για την Αγγλική) και Α', Β', Γ' τάξεων Γυμνασίου (για όλες τις Ξένες Γλώσσες)
- εκπαιδευτικοί Α/θμιας και Δ/θμιας Εκπαίδευσης
- Σχολικοί Σύμβουλοι και λοιπά στελέχη της εκπαίδευσης

3. Επίπεδο γλωσσομάθειας μαθητών

Ως το επιδιωκόμενο επίπεδο γλωσσομάθειας των μαθητών μέχρι το τέλος της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Γ' τάξη Γυμνασίου) ορίζεται, σύμφωνα με τις οδηγίες που προδιαγράφονται για τα επίπεδα γλωσσομάθειας από την Ε. Ε. και το ΣτΕ (βλ. CEF) και αξιολογούνται από το ALTE:

- για την Αγγλική Γλώσσα το B1 (Να επιτευχθεί το επίπεδο B1 στο ήμισυ της Γ' Γυμνασίου, και ο υπόλοιπος χρόνος να αξιοποιηθεί για εμπέδωση και για προέκταση προς το B2),
- για τη Γερμανική και τη Γαλλική Γλώσσα το **A2+** (Να επιτευχθεί το επίπεδο A2 στο ήμισυ της Γ' Γυμνασίου, και ο υπόλοιπος χρόνος να αξιοποιηθεί για εμπέδωση και για προέκταση προς το B1)

Συνεπώς, το εκπαιδευτικό υλικό που θα παραχθεί θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στην προετοιμασία μαθητών που στο τέλος της Γ' Γυμνασίου θα πρέπει να έχουν κατακτήσει γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες των προαναφερόμενων επιπέδων γλωσσομάθειας, σύμφωνα με τα κριτήρια και τις προδιαγραφές του Συμβουλίου της Ευρώπης.

4. Βασικές κατευθύνσεις για το εκπαιδευτικό υλικό:

- Το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να βρίσκεται σε συμφωνία με τις αξίες που επιδιώκουν οι γενικοί σκοποί της εκπαίδευσης. Θα πρέπει οπωσδήποτε να συμβαδίζει με το ΔΕΠΠΣ, το ΔΕΠΠΣ Ξένων Γλωσσών και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών των Ξένων Γλωσσών.
- Στο εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να αντανακλώνται οι αξίες που διατρέχουν το ΔΕΠΠΣ, το ΔΕΠΠΣ Ξένων Γλωσσών και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών των Ξένων Γλωσσών. Ουσιαστικά, η επισήμανση αυτή αποτελεί επικάλυψη της πρώτης επισήμανσης. Δίνεται με εμφατικό τρόπο ώστε να είναι βέβαιο ότι οι συγγραφείς δεν θα παραλείψουν να συμπεριλάβουν αξίες όπως: πολυπολιτισμός, πολυγλωσσία, ισότιμη αντιμετώπιση του εθνικού, κοινωνικού και πολιτισμικού «άλλου», ισότητα των φύλλων, δημοκρατική συμπεριφορά κ.ά.
- Το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να είναι καλά οργανωμένο, να έχει συνοχή, να διαθέτει ενοποιημένο περιεχόμενο, να είναι σύγχρονο, να έχει ακρίβεια στις έννοιες που αναπτύσσει.
- Το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να ανταποκρίνεται στο γνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο ανάπτυξης, καθώς και στις πολιτισμικές εμπειρίες του κοινού στο οποίο απευθύνεται, τόσο ως προς το γνωστικό περιεχόμενο, όσο και ως προς την όλη σύλληψή του.
- Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί ένα αποδεκτό μέσο καθοδήγησης και αναφοράς του μαθητή, το οποίο τον βοηθάει να προάγει την κριτική και δημιουργική σκέψη και να «μαθαίνει πώς να μαθαίνει» μέσα από την πράξη.
- Το εκπαιδευτικό υλικό και ιδιαίτερα τα σχολικά βιβλία θα πρέπει να είναι προϊόν μετατροπής και επεξεργασίας της επιστημονικής γνώσης σε σχολική γνώση (transposition didactique). Κατά συνέπεια, για να αποφευχθεί αφενός ο υπερβολικός επιστημονισμός και αφετέρου ο υπερβολικός παιδαγωγισμός θα πρέπει το εκπαιδευτικό υλικό να παράγεται από μεικτές ομάδες αποτελούμενες από εξειδικευμένους και ενημερωμένους επιστήμονες στο αντικείμενο: παιδαγωγούς, ψυχολόγους-κοινωνιολόγους, εκπαιδευτικούς-τεχνολόγους, μάχιμους εκπαιδευτικούς.

5. Θεώρηση του μαθητή

Οι δημιουργοί εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τον μαθητή ως:

- νοήμον άτομο

- πολύπλευρα σκεπτόμενο άτομο
- επεξεργαστή πληροφοριών
- αποδοτικό παραγωγό/ μεταδότη
- συνεργατικό μέλος μιας ομάδας
- αυτόνομο μαθητευόμενο
- υπεύθυνο πολίτη
- πολιτισμικά ευρυμαθή μαθητευόμενο.

6. Το βιβλίο μαθητή, τα τετράδια εργασιών μαθητή, το βιβλίο καθηγητή

6.1 Γενική παραδοχή: το βιβλίο αποτελεί μέσο μετάδοσης της γνώσης, μέσο αγωγής, μέσο με τη βοήθεια του οποίου «περνούν» οι παιδαγωγικές προθέσεις των συγγραφέων και διαμορφώνονται ανάλογα με τη διαχείριση της διδακτέας ύλης. Είναι μοχλός που στοχεύει στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του αυριανού ενεργού πολίτη και μέσο για την προώθηση αξιών και κινήτρων.

6.2 Τα βιβλία χαρακτηρίζονται από εύκολη, γρήγορη και ορθή αναγνώριση των μορφών των γραμμάτων, των λέξεων, των συμβόλων ενός κειμένου.

6.3 Τα βιβλία γίνονται περισσότερο ή λιγότερο κατανοητά με βάση τη σύνθεση των σελίδων τους. Ο συνδυασμός γραπτού κειμένου με εικόνες συμβάλλει στην κατανόηση του βιβλίου. Το είδος της εικονογράφησης (φωτογραφίες, σχήματα, πίνακες, διαγράμματα) επίσης. Προσοχή πρέπει να δίνεται στην πληροφοριακή αξία των εικόνων και του γραπτού κειμένου. Η οριζόντια τοποθέτηση αριστερά-δεξιά και η κατακόρυφη τοποθέτηση πάνω-κάτω συμβάλλουν στην κατανόηση του κειμένου και στην αξία που δίδεται στην πληροφορία.

Η κατανοησιμότητα συνδέεται και με το βαθμό ενδιαφέροντος που προκαλείται στον αναγνώστη. Το μέγεθος των γραμμάτων, των εικόνων, των χρωμάτων και των σχημάτων αυξάνει ή μειώνει το ενδιαφέρον. Η γραμμικότητα του τρόπου ανάγνωσης συμβάλλει στην κατανόηση ενός βιβλίου. Έτσι οι σελίδες ενός βιβλίου διακρίνονται σε γραμμικές και μη γραμμικές.

Από παιδαγωγική άποψη, η συνοχή ενός βιβλίου αυξάνει την κατανόηση. Η αλληλουχία ή ακολουθία, δηλαδή η μετεξέλιξη ενός αρχικού σταδίου κατανόησης σε ένα άλλο στάδιο κατανόησης αποτελεί συστατικό κατανοητού βιβλίου. Το συνταίριασμα του περιεχομένου του σχολικού βιβλίου και των γενικών γνώσεων του μαθητή συμβάλλει στην κατανόηση του βιβλίου. Η κωδικοποιημένη δυνατότητα μετάβασης από σκέψη σε σκέψη, από παράγραφο σε παράγραφο του βιβλίου καθώς και η δυνατότητα που παρέχεται στους μαθητές να παρακολουθούν την πρόδοό τους (αυτοπαρακολούθηση), αποτελούν στοιχεία που αυξάνουν την κατανόηση ενός βιβλίου.

Με άλλα λόγια, τα βιβλία πρέπει να είναι κατανοητά για να θεωρηθούν αποτελεσματικά. Για να το πετύχουν αυτό, πρέπει οι συγγραφείς να:

- σχετίζουν τους επιδιωκόμενους στόχους ενός βιβλίου άμεσα με την πραγματικότητα,
- να συμβάλλουν στην συναισθηματική και νοητική ανάπτυξη του μαθητή,
- να του δημιουργούν κίνητρα μάθησης,
- να προωθούν διδακτικές προσεγγίσεις που καλλιεργούν την περιέργεια και τη δημιουργικότητα του μαθητή,
- να φροντίσουν έτσι ώστε να επικυρώνεται η μαθησιακή πράξη μέσω βιωματικών εμπειριών, δίνοντας σημασία στις εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα και τα βιώματα των μαθητών,
- να λαμβάνουν υπόψη τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών.
- να δημιουργούν κίνητρα μάθησης στους μαθητές και να συμβάλλουν στην ανατροφοδότησή τους μέσω διαδικασιών αυτοαξιολόγησης και σωστής διαχείρισης της γνώσης εκ μέρους των μαθητών (portfolio), επιβράβευσης, διατήρησης ημερολογίων, σημειώσεων, εφημερίδων και άλλων μεθόδων καταγραφής της μαθησιακής δραστηριότητας.

Από τεχνική άποψη τα βιβλία καθίστανται κατανοητά και αναγνώσιμα όταν συγκεκριμένα τεχνικά μέσα υποβοηθούν τη δόμηση του περιεχομένου και παρέχουν σημεία αναφοράς στους μαθητές καθ' όλη την ανάγνωση του βιβλίου. π.χ. κάθε κεφάλαιο συμπεριλαμβάνει: περιγράμματα, διδακτικούς στόχους και αναμενόμενα αποτελέσματα, ερωτήσεις που ανακαλούν σχετικές γνώσεις των μαθητών, επικεφαλίδες, όρους-κλειδιά, πίνακες επανάληψης, συζητήσεις και απόψεις για το θέμα που πραγματεύονται οι συγγραφείς, γραφικές παραστάσεις, ανακεφαλαίωση, επαναληπτικές ασκήσεις, υποδείγματα αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης, ερευνητικά ερεθίσματα, υποδεικνυόμενες δραστηριότητες, προτάσεις για εμβάθυνση, κυρίως διαθεματικής μορφής.

6.4 Ο Σχεδιασμός του βιβλίου

Όλα όσα διατυπώθηκαν παραπάνω θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό του βιβλίου. Το βιβλίο από το εξώφυλλο έως το οπισθόφυλλο, μεταφέρει ένα μήνυμα στο μαθητή και μπορεί να επηρεάσει θετικά ή αρνητικά την αντιμετώπιση του περιεχομένου του. Στη σχεδίαση ενός βιβλίου καθοριστικό ρόλο παίζουν οι συγγραφείς, αν και εμπλέκονται και οι επιμελητές της έκδοσης, οι γραφίστες κ.ά. Οι συγγραφείς πρέπει κατά συνέπεια να είναι ενήμεροι για θέματα που αφορούν την ανάδειξη διδακτικού υλικού (κείμενα και εικόνες).

6.4.1. Κειμενικό διδακτικό υλικό. Η μορφή των παραγράφων (μικρές παράγραφοι, ευδιάκριτες στο κείμενο), μικρές περιόδοι, απλές προτάσεις, το εύληπτο και αποδεκτό από τους μαθητές λεξιλόγιο, η χρήση λεξικών επισημάνσεων, λέξεων-κλειδιών και ο διαχωρισμός των κειμένων και ενοτήτων του μαθήματος μέσω διαστημάτων συμβάλλουν στη δόμηση ενός βιβλίου που μπορεί και μαθησιακά να αποδειχθεί αποτελεσματικό και επιτυχημένο. Τα κάθετα διαστήματα (ή διάστιχα), η κωδικοποιημένη τήρηση κανονισμού και συμβόλων σε όλο το βιβλίο (π.χ. οι κύριες επικεφαλίδες να σηματοδοτούνται με κεφαλαία και έντονα γράμματα και να χωρίζονται από την προηγούμενη παράγραφο με τέσσερις γραμμές και από την επόμενη με δύο γραμμές), η τήρηση των οριζοντίων διαστημάτων (στοιχισμένο κείμενο, μη στοιχισμένο κείμενο), ο συνδυασμός κάθετων και οριζοντίων διαστημάτων, οι κειμενικές επισημάνσεις (π.χ. κουκίδες),

οι επικεφαλίδες που εξυπηρετούν την ταχύτερη αναζήτηση πληροφοριών και καθιστούν το βιβλίο εύχρηστο ή δύσχρηστο, οι υποσημειώσεις, οι οποίες πρέπει να αποφεύγονται κυρίως για μαθητές Δημοτικού και Γυμνασίου, γιατί διαταράσσουν τη ροή ανάγνωσης και αποσπούν την προσοχή, αποτελούν παραμέτρους που πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα αναφορικά με το κειμενικό υλικό.

6.4.2. Οι εικόνες, τα σχήματα, τα διαγράμματα, οι πίνακες βοηθούν λειτουργικά στην κατανόηση και ζωντανεύουν το περιεχόμενο του βιβλίου.

Οι πίνακες:

- οργανώνουν, συντομεύουν ή και βελτιώνουν τον τρόπο εισαγωγής νέων δεδομένων, βοηθούν στην εύκολη, γρήγορη και αποτελεσματική χρήση των δεδομένων
- επιτρέπουν, εάν και εφόσον είναι απλοί, την ερμηνεία και την επεξήγηση εννοιών και περιεχομένων του βιβλίου.
- Τα διαγράμματα, που αποτελούν είδος οπτικής απεικόνισης πληροφοριών και μέσο επικοινωνίας με τον μαθητή, προσφέρονται για σειρά δραστηριοτήτων κατά τη μαθησιακή διαδικασία, αρκεί να είναι απλά, εύληπτα και να περιέχουν τα απαραίτητα δεδομένα για την ενεργοποίηση αυτών των δραστηριοτήτων.
- Οι εικόνες, πίνακες κ.ά. αποτελούν υλικό μείζονος σημασίας, με μία ή περισσότερες κάθε φορά λειτουργίες (προσελκυστική, κατευθυντική, διδακτική, ενισχυτική, μνημονική) και είναι άκρως σημαντικά στοιχεία για την εκμάθηση των Ξένων Γλωσσών. Οι μελέτες που εστιάζουν στο πώς διαβάζονται οι εικόνες καταδεικνύουν τη σημασία του.
- Η επιλογή ή δημιουργία υλικού εικονογράφησης είναι σπουδαιότατη, γι' αυτό είναι απολύτως απαραίτητο να υπάρχει εξαρχής η συνεχής συνεργασία με γραφίστα.
- Στο προς εκτύπωση βιβλίο τα σχήματα σχεδιάζονται από εξειδικευμένο γραφίστα. Οι συγγραφείς είναι ωστόσο υποχρεωμένοι να προτείνουν σκαρίφημα όπου αναφέρονται όλες οι λεπτομέρειες που πρέπει να επισημανθούν, οι αναλογίες των μεγεθών, τα κατάλληλα χρώματα.
- Πρέπει να είναι πρωτογενή γραμμικά σχέδια για τις ανάγκες του συγκεκριμένου βιβλίου και να υποδεικνύεται η θέση τους.
- Όταν δεν είναι πρωτότυπα, πρέπει αφενός να υποδεικνύεται η επιλεγμένη θέση, αφετέρου να σημειώνεται η πηγή από την οποία προέρχονται.
- Πρέπει να δίνουν έμφαση στην απλουστευμένη μορφή.
- Είναι προτιμητέα τα τρισδιάστατα.
- Το μήνυμα που θέλει να μεταδώσει με ένα σχήμα ο συγγραφέας είναι αποκλειστική ευθύνη του.
- Τα σχήματα και τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται σε αυτά πρέπει να είναι σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές ISO.
- Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται από την ίδια πηγή σχήματα περισσότερα του 20% του συνόλου των σχημάτων, ώστε να αποφεύγονται προβλήματα πνευματικής ιδιοκτησίας (copyright).
- Η τοποθέτηση των εικόνων στη σελίδα σύμφωνα με όσα ελέχθησαν προηγουμένως είναι πολύ σημαντική.
- Εξίσου σημαντική είναι η προσαρμογή των εικόνων στη σελίδα. Συχνά οι πρωτότυπες εικόνες είναι πολύ μεγάλες, αλλά η ελάττωση του μεγέθους τους τις καθιστά δυσανάγνωστες
- Όπου χρειάζεται, πρέπει να γίνεται οργάνωση εικόνων-υποτίτλων.
- Η σάρωση εικόνων (scanning) βοηθά πολύ τη διαδικασία επιλογής υλικού εικονογράφησης. Όμως, εμφανίζεται συχνά το πρόβλημα των δυσανάγνωστων στοιχείων και απαιτείται προσοχή.
- Ηλεκτρονικά αρχεία φωτογραφικού υλικού πρέπει να αξιοποιούνται με σύνεση, δεδομένου ότι είναι επιθυμητός ο στενός (και όχι αυθαίρετος) συσχετισμός εικόνων (π.χ. φωτογραφικού υλικού) με το κείμενο.
- Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στα πνευματικά δικαιώματα: η αναπαραγωγή και χρήση κειμένων ή εικόνων τρίτων χωρίς την άδεια τους αποτελεί παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων. Θα πρέπει να ζητηθεί από τους ίδιους τους συγγραφείς, φωτογράφους, εκδοτικούς οίκους κ.λπ. η άδεια, η οποία θα πρέπει να αναφέρεται ρητά στο βιβλίο
- Τα χρώματα στο κείμενο βοηθούν τη μάθηση και βελτιώνουν την αισθητική εικόνα του κειμένου.
- Πρέπει με σύνεση να συνδυάζεται διχρωμία και τετραχρωμία για λόγους αναγνωσιμότητας του κειμένου/ βιβλίου.
- Η χρήση σκούρων και έντονων χρωμάτων και οι αντιθέσεις πρέπει να είναι προϊόν μελέτης γιατί αντί να μεγιστοποιήσουν την αναγνωσιμότητα και κατανόηση του κειμένου μπορεί να συμβάλουν στην ελάττωσή τους
- Το μέγεθος και το πάχος των γραμμάτων συναρτάται με τη χρήση βασικού χρώματος (ματζέντα, γαλάζιο, κίτρινο) ή χρωμάτων συνδυασμού (πράσινο, μπλε, καφέ).

7. Η οργάνωση του Βιβλίου

Προκειμένου να γίνει αποδεκτό ως παραδοτέο, το βιβλίο πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τα εξής βασικά στοιχεία:

- Πίνακα περιεχομένων (στην αρχή του βιβλίου)
- Πρόλογο
- Χωρισμό κατά ενότητες
- Χωρισμό κάθε ενότητας σε μαθήματα
- Περίληψη των κύριων σημείων που εξετάστηκαν σε κάθε κεφάλαιο/ενότητα
- Παράρτημα (παραρτήματα) με στοιχεία που αφορούν την ύλη (π.χ. μορφοσυνηκτικά φαινόμενα), πρόσθετες δραστηριότητες, σύνδεση βαθμού δυσκολίας της ύλης του βιβλίου με την ύλη διεθνώς πιστοποιούμενων επιπέδων γλωσσολογίας
- Ευρετήριο λέξεων/εκφράσεων και όρων
- Βιβλιογραφικές αναφορές:
- Πηγές σχεδίων και φωτογραφικού υλικού

- Πηγές αποσπασμάτων βιβλίων
- Πηγές άρθρων από περιοδικά, εφημερίδες

8. Τα παραδοτέα των συγγραφέων
Οι συγγραφείς πρέπει να παραδώσουν:

A.) Ένα ολοκληρωμένο πρώτο σχέδιο του βιβλίου με πλήρη σελιδοποίηση, στημένο κείμενο και με σαρωμένες τις φωτογραφίες, διαγράμματα, σχήματα κ.ά..

B.) Τα κείμενα σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή σε μέγεθος κόλλας A4, διπλό διάστημα, με δεξιά στοίχιση, αφήνοντας φαρδύ αριστερό περιθώριο και στενό δεξιό. Ο ελεύθερος χώρος εξυπηρετεί τους κριτές του βιβλίου και τον επιμελητή της έκδοσης.

Στα κείμενα που παραδίδονται πρέπει να φαίνεται η τελική μορφοποίηση των χαρακτήρων (πλάγια, έντονα, υπογραμμισμένα, κεφαλαία κ.λπ.)

Οι διακριτές ενότητες των κειμένων πρέπει να είναι αριθμημένες, καθώς και οι σελίδες στο σύνολό τους. Επίσης πρέπει να υπάρχουν παράγραφοι, υποπαραγράφοι, πίνακες, λεζάντες

Αυτό βοηθάει στις κρίσεις και στις υποδείξεις, καθώς οι σχολιαστές/ κριτές μπορούν να παραπέμπουν σε συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία.

Γ.) Πέραν των κειμένων, οι συγγραφείς παραδίδουν το φωτογραφικό υλικό έχοντας προσδιορίσει τα εξής:

- θέση φωτογραφιών
 - προσαρμογή φωτογραφιών σε κείμενο και σελίδα
 - υποχρεωτική αναφορά των πηγών, είτε πρόκειται για υλικό από «τράπεζα» ή από πρακτορείο είτε για σάρωση από βιβλίο (ειδικός πίνακας)
 - αναφορά στις δωρεάν παραχωρήσεις φωτογραφικού υλικού (ειδικός πίνακας)
 - τη χρήση φωτογραφιών ελεύθερου copyright από ηλεκτρονικά αρχεία (ειδικός πίνακας)
- Το φωτογραφικό υλικό παραδίδεται στον επιμελητή έκδοσης σε:
- φωτογραφίες αποτυπωμένες σε χαρτί
 - διαφάνειες (slides)
 - εικόνες ηλεκτρονικού αρχείου

Δ.) Οι συγγραφείς παραδίδουν τα γραφικά (σχήματα και διαγράμματα)

Τα γραφικά παραδίδονται ως προσχέδια (σκαριφήματα) από τους συγγραφείς με επισημάνσεις για όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες, ώστε να γίνει επεξεργασία τους από εξειδικευμένο γραφίστα ή εικονογράφο/ σκισσογράφο.

Παράδειγμα για τα στάδια της συγγραφικής διαδικασίας

1. Να ορίσετε όσο πιο ξεκάθαρα γίνεται τα χαρακτηριστικά των επικοινωνιακών περιστάσεων στις οποίες θα χρησιμοποιηθεί το υλικό (περιβάλλοντα χρήσης της γλώσσας).
2. Να αποφασίσετε για τους σκοπούς του μαθήματος και να τους κατηγοριοποιήσετε (σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος).
3. Να αποφασίσετε για τις ενότητες (units) — αριθμός, θεματολογία, δομή.
4. Να ομαδοποιήσετε τους γενικούς στόχους με τους στόχους κάθε ενότητας ξεχωριστά.
5. Να αποφασίσετε για τη σχέση του περιεχομένου κάθε σελίδας με τον απαιτούμενο χρόνο διδασκαλίας.
6. Να συγκεντρώσετε γραπτά και προφορικά κείμενα που μπορούν να αποτελέσουν υλικό για τις ενότητες.
7. Να διατρέξετε τα κείμενα αναζητώντας:
 - την ποικιλία στις δραστηριότητες (tasks)
 - σημεία εστίασης και σημεία δευτερεύοντα,
 - την πληρότητα, συνοχή και σαφήνεια,
 - τη δυνατότητα για εξατομικευμένη διδασκαλία,
 - τη σχέση υλικού τάξης με το υλικό για το σπίτι ή το υλικό για άλλη χρήση,
 - καλή εξωτερική εμφάνιση.
8. Να ελέγξετε τη συχνότητα και τους τρόπους, με τους οποίους ενεργοποιείται η διαθεματικότητα μέσα από τα κεφάλαια του βιβλίου.
9. Να ορίσετε τις εκδοτικές παραμέτρους με τις οποίες θα συγγράψετε: γραμματοσειρά, μέγεθος βιβλίου (αριθμός σελίδων, διάρκεια διδασκαλίας), μέγεθος σελίδας, φωτογραφίες, εικόνες, σκίτσα, πίνακες ή σχεδιαγράμματα.
10. Να ορίσετε τις ημερομηνίες παράδοσης στους εκδότες.
11. Να πάρετε γενική απόφαση για τη δομή του κάθε μαθήματος και να χωρίστε την ενότητα σε υποενότητες (lessons), λαμβάνοντας υπόψη τη διάρκεια της διδακτικής ώρας. Να αναρωτηθείτε για το ποια είναι η λογική πίσω από τη σειρά των υποενότητων και ποια είναι η λογική πίσω από τις δραστηριότητες (tasks) στις διάφορες ενότητες/υποενότητες.
12. Να ετοιμάσετε ένα δείγμα του υλικού. Η πρώτη και η τελευταία ενότητα είναι απαραίτητες.
13. Να δοκιμάσετε το υλικό-δείγμα στην πράξη. Αν αυτό δεν είναι δυνατόν, να αναζητήσετε και να καταγράψετε τις παρατηρήσεις των δασκάλων που θα χρησιμοποιήσουν το υλικό.
14. Να ετοιμάσετε το πρώτο σχέδιο (draft) του υλικού. Αν πρόκειται για βιβλίο μέρος μιας σειράς καλό είναι να καταγράψετε το υλικό που θα καλύπτει συνολικά τη σειρά.
15. Να αξιολογήσετε την ανατροφοδότηση για να επανεξετάσετε το υλικό. Να είστε θετικοί προς τη διαδικασία της ανατροφοδότησης, όσο σκληρή και να είναι η κριτική, γιατί μόνον έτσι βελτιώνεται το υλικό.
16. Να ετοιμάσετε ένα ακόμα σχέδιο υλικού ... και πολλά άλλα. Ελέγξτε το υλικό σας πολλές φορές. Διανύστε ... χιλιόμετρα προσπάθειας ... Αξίζει, γιατί το υλικό θα δημοσιοποιηθεί.

Παράδειγμα ομαδοποίησης στόχων μιας ενότητας:

ΘΕΜΑ: ΨΩΝΙΑ

Υπο-θέμα 1: Καταστήματα

Πλαίσιο	Προετοιμασία για ταξίδι
Λεξιλόγιο	- Είδη καταστημάτων - Αντικείμενα που πρέπει να αγοραστούν για το ταξίδι (ρούχα, είδη τουαλέτας κ.λ.π.)
Γραμματική	- Ανώμαλα ρήματα - Γενική κτητική ('s) (π.χ. the newsagents's) - Επανάληψη των τύπων <i>have got</i> με <i>a, some, any</i> - Επανάληψη simple present tense

Υπο-θέμα 2: Αγοράζοντας πράγματα στα καταστήματα

Επικοινωνιακή δραστηριότητα	Συναλλαγές, χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες γλωσσικές λειτουργίες (functions) - Να ζητάει κάτι (<i>Can I have ... ?</i>) - Να ζητάει τιμές (<i>How much is ... ?</i>) - Να εκφράζει επιθυμία (<i>I'd like ...</i>) - Να ζητάει διευκρινίσεις (<i>Sorry? How much?</i>) - Να δίνει κάτι σε κάποιον (<i>Here you are!</i>) - Να χαιρετάει όταν έρχεται και όταν φεύγει (<i>Good morning ... Goodbye</i>)
Grammar	αντωνυμίες - <i>one, ones</i> - Ερωτήσεις με ... <i>which (one)?</i> - <i>how many?</i> ... (με ποσοτικά ουσιαστικά) - <i>how much?</i> ... (με μη ποσοτικά ουσιαστικά)

Υπο-θέμα 3: Αγοράζοντας τα πράγματα που χρειάζεσαι

Ομιλία	Να αγοράζει πράγματα στα καταστήματα
Ακουστική κατανόηση	Να συζητάει για το τι θα πάρει μαζί του στο ταξίδι
Αναγνωστική κατανόηση	Να κατανοεί διαφημίσεις καταστημάτων
Γραφή	Να συντάσσει κατάλογο με πράγματα που θα πάρει μαζί του στις διακοπές

Για λόγους οικονομίας χώρου, η ορολογία και τα παραδείγματα δίνονται μόνο στα αγγλικά.

Η ισχύς της απόφασης αυτής αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Με την έναρξη ισχύος των διατάξεων αυτής καταργούνται οι με αριθμ. Γ2/5051α (ΦΕΚ1366 τ. Β'18-10-2001), Γ2/5051β (ΦΕΚ1373 τ. Β'18-10-2001), Γ2/5051γ (ΦΕΚ1374 τ. Β'18-10-2001), Γ2/5051δ (ΦΕΚ1375 τ. Β'18-10-2001), Γ2/5051ε (ΦΕΚ1376 τ. Β'18-10-2001) Υπουργικές Αποφάσεις.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΠΕΤΡΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Υπουργού
2. Γραφείο Υφυπουργού
3. Γραφείο Ειδικού Γραμματέα
4. Γραφείο Γενικού Γραμματέα
5. Δ/νσεις Σπουδών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης